

Högskoleverkets avrapportering
2009-09-29 (Reg. nr. 121-3561-09)
av regeringsuppdraget

Uppdrag att utreda vissa
frågor om urval till
högskoleutbildning på
grundval av betyg

Regeringen, Utbildningsdepartementet
2009-06-11 (U2009/3946/UH)

Innehållsförteckning

Sammanfattning	sid 5
Uppdraget	sid 7
Bakgrund	sid 9
Analys av uppdraget	sid 11
En särskild urvalsgrupp för sökande med internationella och utländska betyg	sid 15
Sveriges internationella åtaganden när det gäller tillträde till högre utbildning	sid 19
De fyra utbildningarna	sid 23
Konsekvensanalys	sid 37
Författningsförslag	sid 45
Avslutning	sid 47
Bilaga - Uppdraget	sid 49

Sammanfattning

Högskoleverket har fått i uppdrag av regeringen att i samråd med Verket för högskoleservice (VHS) utreda om det finns förutsättningar för att sökande med betyg från nedan angivna utbildningar ska kunna konkurrera i samma urvalsgrupper och på likvärdiga villkor som sökande med betyg från svensk gymnasial utbildning:

- utbildning på gymnasial nivå inom Europaskolan (European Baccalaureate),
- IB-utbildning (International Baccalaureate),
- gymnasial utbildning vid Lycée International och
- åländsk utbildning på gymnasial nivå.

Bakgrunden är att tillträdesreglerna förändras inför antagningen till höstterminen 2010. Sökande med utländska och internationella betyg ska prövas i en egen urvalsgrupp. Uppdraget ska i denna del redovisas senast den 1 oktober 2009. I en andra del ska Högskoleverket analysera om en eventuell förändring för de utbildningar som anges ovan skulle medföra att även betyg från utbildning i andra länder eller utbildningssystem ska hanteras på samma sätt (redovisning den 31 december 2009).

I rapporten konstateras att uppdraget handlar om att utreda om sökande från de aktuella utbildningarna kan erbjudas likvärdiga möjligheter att kvalificera sig för meritpoäng och likvärdiga möjligheter när det gäller möjligheter att komplettera.

Högskoleverket och Verket för högskoleservice kommer i rapporten fram till att det är förenat med mycket stora problem, främst när det gäller antagningsprocessen, att genomföra den i uppdraget aktualiserade förändringen inför antagningen till höstterminen 2010.

Utifrån en genomgång av de fyra aktuella utbildningarna konstateras att det är möjligt att tilldela sökande från dessa meritpoäng på likvärdiga villkor jämfört med sökande med svenska betyg. Däremot konstateras att det finns likvärdighetsproblem när det gäller kompletteringsmöjligheter.

I rapporten dras slutsatsen att sökande med utländska betyg sannolikt missgynnas av att prövas i en egen urvalsgrupp.

Vidare konstateras att det sannolikt inte är förenligt med EG-rätten och olika internationella överenskommelsers krav på likvärdig behandling, att sökande från EES-området prövas i en särskild urvalsgrupp avsedd för sökande med utländska och internationella betyg.

Om den i uppdraget aktualiserade förändringen genomförs för de fyra utbildningarna bör övriga sökande från EES-området ges motsvarande möjligheter.

Avslutningsvis konstateras att det långsiktiga målet bör vara att avskaffa urvalsgruppen för sökande med utländska och internationella betyg och att det på kort sikt inte bör göras separata lösningar för vissa utbildningar.

Avslutningsvis konstateras också att förutsättningarna för gymnasiala studier kan komma att förändras till följd av regeringens förslag i propositionen Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan (prop. 2008/09:199) och att detta innebär att ett samlat grepp bör tas på frågorna om tillträde till högre utbildning.

Uppdraget

Högskoleverket har fått i uppdrag av regeringen (Uppdrag att utreda vissa frågor om urval till högskoleutbildning på grundval av betyg, U2009/3946/UH) att i samråd med Verket för högskoleservice (VHS) utreda om det finns förutsättningar för att sökande med betyg från nedan angivna utbildningar ska kunna konkurrera i samma urvalsgrupper och på likvärdiga villkor som sökande med betyg från svensk gymnasial utbildning i fråga om tillträde till högskoleutbildning som påbörjas på grundnivå och som vänder sig till nybörjare samt, i förekommande fall, föreslå hur detta ska kunna ske.

Uppdraget gäller i första hand följande utbildningar:

- utbildning på gymnasial nivå inom Europaskolan (European Baccalaureate),
- IB-utbildning (International Baccalaureate),
- gymnasial utbildning vid Lycée International och
- åländsk utbildning på gymnasial nivå.

Uppdraget innehåller olika delar, nämligen att:

1. utreda om det finns förutsättningar för att sökande med betyg från de fyra nämnda utbildningarna ska kunna ges likvärdiga möjligheter att tilldelas meritpoäng och likvärdiga möjligheter när det gäller placering i urvalsgrupperna för sökande med svenska gymnasiebetyg (grupp I och II),
2. utreda vilka konsekvenserna blir för övriga sökande, såväl sökande med svenska som utländska betyg,
3. föreslå författningsförändringar. Högskoleverket ska ge förslag till de författningsändringar som föranleds av verkets ställningstaganden,
4. utreda vilka de ekonomiska konsekvenserna blir,
5. utreda om en eventuell förändring i fråga om urval på grundval av betyg för de utbildningar som anges ovan kommer att medföra att även betyg från utbildning i andra länder eller utbildningssystem ska hanteras på samma sätt (del 2 i uppdraget).

Uppdraget ska redovisas i en första del den 1 oktober 2009 och i en andra del den 31 december 2009.

Projektgruppen har bestått av:

Gunilla Hammarström, Verket för högskoleservice

Lisbeth Lidjan, Verket för högskoleservice

Elisabeth Svensk, Verket för högskoleservice

Per Gunnar Rosengren, Höskoleverket

Aleksandra Sjöstrand, Höskoleverket

Leif Strandberg, Höskoleverket (projektledare)

Bakgrund

Regeringen beslutade i juni 2007 att reglerna för tillträde till högskoleutbildning ska förändras inför antagningen till höstterminen 2010. De viktigaste förändringarna är följande:

- Kraven för grundläggande behörighet skärps.
- Kraven för särskild behörighet ska organiseras i ett system av områdesbehörigheter. I områdesbehörigheterna finns förutom behörighetsgivande kurser också meritkurser som ger meritpoäng.
- Förutom jämförelsetal ska meritpoäng användas i urvalet. En sökande kan få tillgodoräkna sig högst 2,5 meritpoäng för kurser i moderna språk, engelska, matematik och så kallade områdeskurser, det vill säga meritkurser knutna till områdesbehörigheterna.
- En direktgrupp införs där man bara får tillgodoräkna sig meritvärdet från det ursprungliga slutbetyget. Vid sidan av direktgruppen kommer det att finnas en kompletteringsgrupp där kompletteringar får tillgodoräknas. Platserna på en viss utbildning kommer att fördelas så att det är fördelaktigare att ha ett högt meritvärde i slutbetyget än att komplettera sig fram till ett högt meritvärde.
- Utländska och internationella betyg ska värderas i en egen urvalsgrupp. I nu gällande bestämmelser värderas nämnda betyg tillsammans med svenska betyg i en gemensam urvalsgrupp.

Meritvärdering i grupp III för sökande till utbildning hösten 2010

I 7 kap. 18 § högskoleförordningen (1993:100) bemyndigas Högskoleverket att bland annat föreskriva om hur utländska och internationella betyg ska värderas från och med antagningen till höstterminen 2010. Verket fattade beslut om värdering av utländska betyg den 9 juni 2009 (HSVFS 2009:1). Enligt föreskriften ska utländska sökande värderas i skalan 300–500. Meritvärden för utländska och internationella utbildningar ska således inte längre räknas om till samma skala som betyg från svensk gymnasial utbildning. I denna föreskrift används inte meritpoäng. Föreskriften ger de sökande möjlighet att behörighetskomplettera och konkurrenskomplettera. Remissopinionen var övervägande positiv till föreskriften, men bland annat företrädare för IB-skolorna, Ålands landskapsregering, Europaskolorna och Lycée International uttryckte oro över placeringen av dessa utbildningar i grupp III.

Analys av uppdraget

Uppdraget är att utreda om det är möjligt att sökande från de aktuella utbildningarna ska kunna ”konkurrera i samma urvalsgrupper och på likvärdiga villkor” som sökande med betyg från svensk gymnasial utbildning. Viktiga inslag i den meritvärderingsmodell som börjar tillämpas från och med antagningen till höstterminen 2010 är jämförelsetal, meritpoäng och kompletteringsmöjligheter. Kravet på likvärdighet måste uppfattas som att det gäller alla tre komponenterna.

Väsentligt i sammanhanget är också att det finns skillnader i villkoren för olika grupper av sökande med svenska betyg. Exempelvis har sökande från yrkesförberedande program begränsade möjligheter att nå 2,5 meritpoäng jämfört med sökande från det samhällsvetenskapliga programmet och det naturvetenskapliga programmet. En utgångspunkt för arbetet bör därför vara att kravet på likvärdighet inte är absolut utan att det finns ett utrymme för någon liten skillnad i villkoren.

I uppdraget anges inga tidpunkter för när eventuella beslut om förändringar i reglerna ska träda i kraft och tillämpas.

Jämförelsetal

Det finns i de nu gällande föreskrifterna (HSVFS 1996:22) om värdering av utländska betyg bestämmelser om hur jämförelsetalet ska tas fram för de i uppdraget nämnda utbildningarna. Dessa bestämmelser avseende jämförelsetalet kan användas om beslut fattas att de i uppdraget aktuella utbildningarna ska värderas tillsammans med svenska betyg. Dock finns det problem när det gäller hur kompletteringar ska tillgodoräknas.

Meritpoäng

Möjligheterna att få meritpoäng för sökande med svenska betyg är starkt kopplade till den svenska gymnasieskolan med dess inslag av valbarhet och där betyg sätts på varje avslutad kurs. Bara sökande med betyg enligt de kursplaner som började tillämpas från och med höstterminen 2000 (för gymnasial vuxenutbildning höstterminen 2001) kan tillgodoräkna sig meritpoäng. De stora inslag av valbarhet som finns i den svenska gymnasieskolan saknas i de flesta andra länder liksom i de fyra aktuella utbildningarna. Den svenska gymnasieskolan erbjuder även möjligheter för eleverna att kombinera yrkesförberedande och studieförberedande kurser, vilket är ovanligt i andra länder.

En annan viktig aspekt i detta sammanhang är intentionerna bakom införandet av de nya tillträdesreglerna. I propositionen *Vägar till högskolan för kunskap och kvalitet* (prop. 2006/07:107) anger reger-

ingen att tillträdesreglerna ska ge tydliga signaler till eleverna i gymnasieskolan att det ska löna sig att välja ämnen och fördjupningskurser som ger en gedigen grund för högskolestudier och som är relevanta för att den sökande ska kunna genomföra den sökta utbildningen på ett bra sätt.

Meritpoängens syfte är således att belöna val av kurser som är önskvärda och relevanta för den sökta utbildningen. Dessa meritpoäng innebär att vissa val premieras så att kurser utöver vad som krävs för behörighet i ämnena matematik och engelska premieras med extra poäng att lägga till jämförelsetalet. Meritpoäng för vissa kurser i moderna språk ges oavsett om moderna språk krävs för behörighet utom i det fall steg 3 krävs för behörighet och den sökande har steg 3, men inte mer. Dessutom kan en sökande få meritpoäng för områdeskurser, som är andra kurser än de ovan nämnda¹. Dessa kurser är kopplade till utbildningsområden inom högskolan och finns inom samtliga program i gymnasieskolan, alltså även på de yrkesförberedande programmen.

Meritpoängen skiljer sig från jämförelsetalet genom att betygsnivån inte spelar någon roll. Det räcker att få lägst Godkänt i meritkursen för att få meritpoäng. Högre betyg ger inte mer poäng.

När det gäller möjligheterna att ge meritpoäng till sökande från de fyra aktuella utbildningarna bör man utgå från de olika inslagen i möjligheterna att få meritpoäng för sökande med svenska betyg, det vill säga de ämnen som kan ge meritpoäng. Dessa är moderna språk, engelska och matematik samt så kallade områdeskurser.

För moderna språk, engelska och matematik behöver det klargöras i vilken utsträckning elever från de aktuella utbildningarna läser kurser/ämnen på samma eller nästan samma nivåer som de meritpoängsgivande nivåerna i det svenska systemet.

Uppdraget är mer komplicerat när det gäller meritpoäng för områdeskurser. Det består i att undersöka om elever i de aktuella utbildningarna läser kurser/ämnen som motsvarar eller nästan motsvarar någon/några av de kurser som finns i de olika områdesbehörigheterna. Det kan också finnas anledning att undersöka om elever från de aktuella utbildningarna läser andra kurser/ämnen som kan anses ha koppling till områdesbehörigheterna.

Sammantaget handlar det om att eleverna från de aktuella utbildningarna bör ha likvärdiga möjligheter att kvalificera sig för 4,5 meritpoäng och därigenom likvärdiga möjligheter att få tillgodoräkna sig 2,5 meritpoäng i urvalet till svensk högskoleutbildning.

¹ De återfinns i Högskoleverkets föreskrift HSVFS 2007:8.

Kompletteringar

Ett väsentligt inslag i meritvärderingen av betyg från svensk gymnasial utbildning från och med antagningen till höstterminen 2010 är att sökande får tillgodoräkna sig kompletteringar enbart i grupp II (ofta kallad kompletteringsgruppen). Även sökande med betyg från de aktuella utbildningarna bör därför meritvärderas så att kompletteringar endast tillgodoräknas i grupp II. En väsentlig och svårlöst fråga är hur kompletteringar ska värderas.

För sökande med svenska betyg finns följande kompletteringsmöjligheter.

1. Behörighetskomplettering

Sökande som behörighetskompletterar prövas i grupp II, eftersom de inte är behöriga i grupp I. Den vanligaste formen för behörighetskomplettering för en sökande med svenska betyg är att den sökande läser in en kurs i ett nytt ämne och får lägst betyget Godkänt. Kursen räknas med när det nya jämförelsetalet räknas fram. Att höja ett betyg i en behörighetsgivande kurs från Icke godkänt till lägst Godkänt är också en form av behörighetskomplettering. Då räknas det nya betyget med i stället för det gamla.

2. Konkurrenskomplettering

Det finns tre slags konkurrenskompletteringar: utbyteskomplettering, tilläggskomplettering och meritpoängskomplettering. Utbyteskomplettering innebär att en sökande har ett nytt och högre betyg på en kurs som finns på slutbetyget. Det betyget ersätter då det gamla. Tilläggskomplettering innebär att en sökande har ett betyg i en kurs som inte finns i slutbetyget och betyget räknas med i meritvärdet därför att det höjer jämförelsetalet. Meritpoängskomplettering innebär att en sökande kompletterar med en kurs som ger meritpoäng.

Sökande som konkurrenskompletterar prövas i både grupp I och II, i grupp I på sitt ursprungliga meritvärde och i grupp II på sitt meritvärde efter kompletteringar. Sökande med svenska betyg utfärdade efter den 1 januari 2010 får inte tilläggskomplettera.

Uppdraget är således att undersöka om sökande från de aktuella utbildningarna skulle kunna ges möjlighet konkurrera på likvärdiga villkor med sökande med svenska betyg när det gäller kompletteringsmöjligheter.

En särskild urvalsgrupp för sökande med internationella och utländska betyg

Som tidigare nämnts ska utländska och internationella betyg värderas i en egen urvalsgrupp från och med antagningen till hösten 2010. I nu gällande bestämmelser värderas nämnda betyg tillsammans med svenska betyg i en gemensam urvalsgrupp. Den nya meritvärderingsmodellen för svenska betyg (med meritpoäng och direktgrupp) är svår att applicera på utländska och internationella betyg.

Högskoleverkets syn i denna fråga framgår av det yttrande som verket överlämnade till regeringen den 7 april 2009 (reg. nr. 83-1825-09) angående en skrivelse från Ålands landskapsregering. Högskoleverket skrev där att betydande svårigheter kommer att uppstå om betyg från åländsk gymnasial utbildning ska meritvärderas tillsammans med betyg från svensk gymnasieutbildning.

Ett viktigt steg i utredningsarbetet bör vara att analysera om det finns något i de nya reglerna som missgynnar sökande med betyg från de nämnda grupperna. Detta försvaras av att ingen antagning med hjälp av de nya reglerna ännu genomförts, det vill säga det saknas ännu underlag för att kunna jämföra hur sökande med svenska och utländska betyg påverkas av de nya reglerna.

Det finns två faktorer som lyfts fram som missgynnande av företrädare för de aktuella utbildningarna. Den första är att eftersom utländska sökande ska meritvärderas i en egen grupp och fördelningen av platser mellan urvalsgrupperna sker proportionellt efter antalet behöriga sökande i de olika grupperna, så får sökande med utländska betyg endast platser i förhållande till sitt antal och inte i förhållande till hur goda meriter de har. Om det då är så att sökande med utländska betyg som grupp betraktat har bättre meriter än sökande med svenska betyg, det vill säga kan anses ha bättre studieförmåga än svenska sökande, missgynnas de av att meritvärderas i en egen grupp.

Om sökande med utländska betyg som grupp betraktat har samma studieförmåga som de svenska skulle slutsatsen kunna vara att de inte missgynnas av att meritvärderas i en egen grupp. Men jämförelser bör göras på utbildningsnivå, det vill säga de grupper som ska jämföras är sökande med utländska betyg och sökande med svenska till en viss utbildning. Då är det närmast tillfälligheter som avgör vilken grupp som är mest studielämplig. Till en viss utbildning kan de sökande med utländska betyg ha ovanligt goda meriter, vilket innebär att de inte får det antal platser de borde få utifrån sin studielämplighet. Motsatsen kan naturligtvis också inträffa, vilket skulle innebära att sökande med svenska betyg missgynnas.

Den andra faktorn är knuten till att de sökande med utländska betyg till en viss utbildning normalt kommer att vara få i förhållande till de sökande med svenska betyg. För utbildningar med relativt få platser kan det finnas en risk att de sökande med utländska betyg inte tilldelas någon plats alls. En situation som innebär att det för behöriga sökande inte finns någon plats att konkurrera om är inte tillfredsställande.

En ytterligare omständighet som rör de beslutade tillträdesreglerna är hur platser fördelas mellan de olika grupperna i betygsurvalet. De sökande med betyg från svensk gymnasial utbildning som har konkurrenskompletterat kommer att generera platser i både grupp I och grupp II eftersom de är behöriga i båda grupperna. Detta kommer sannolikt att innebära att sökande i grupp III och IV i många fall kommer att få färre platser än deras antal motiverar.

Detta kan undvikas genom att platsfördelningen i betygsurvalet istället för i två steg görs i tre steg där sökande med betyg från svensk gymnasial utbildning i ett första steg behandlas som en grupp. Det skulle innebära att grupp III och IV får den andel av platserna som de ska ha om platserna fördelas enligt den proportionerliga principen. I ett andra steg fördelas platserna mellan grupp I och II och i ett tredje förs platser över från grupp II till grupp I.

Sökande och antagna höstterminen 2009

Antalet antagna i betygsurvalet höstterminen 2009 var 29 160. Av dessa var 1 668 sökande med utländska och internationella betyg, varav 343 (20,6 procent) var sökande med IB-betyg, 16 (1,0 procent) med EB-betyg, 27 (1,6 procent) från Lycée international och 73 (4,4 procent) med gymnasial utbildning från Åland. För att kunna göra en preliminär bedömning om de nya tillträdesreglerna lever upp till EG-rättens och de internationella konventionernas krav på likvärdig behandling av sökande med utländska betyg har Högskoleverket studerat antagningsstatistik från antagningen till höstterminen 2009². Verket har tittat på hur stor andel av platserna som har tilldelats sökande med utländska betyg i förhållande till hur stor andel av de sökande de är. Därefter har verket tagit fram hur stor andel de skulle ha fått om de hade prövats i en egen urvalsgrupp.

När det gäller program (samtliga) som vänder sig till nybörjare var de sökande med utländska betyg 3,7 procent av samtliga sökande i betygsurvalet. Av de antagna var sökande med utländska betyg 5,7 procent. Om de sökande med utländska betyg hade prövats i en egen urvalsgrupp hade de tilldelats platser efter sin numerär, det vill säga cirka 3,7 procent av platserna. Skälet till denna skillnad kan vara att de sökande med utländska betyg är

² Antagningsstatistik från Verket för högskoleservice.

en selekterad grupp med en genomsnittlig större studielämplighet än de sökande med svenska betyg.

En närmare undersökning av antalet antagna till två program hösten 2009 visar att sökande med utländska betyg i flera fall får fler platser än de skulle ha fått om platserna fördelats i relation till deras antal. Det finns undantag, men mönstret är tydligt. De sökande med utländska betyg skulle i de flesta fall ha förlorat på att ha prövats i en egen urvalsgrupp.

I tabellerna nedan visar vi exempel på sökande och antagna till några utbildningar. Andelen sökande med utländska betyg kan sägas vara en skattning av hur stor andel av platserna de skulle ha fått om de prövats i en egen urvalsgrupp. Om man jämför den andelen med andelen antagna är skillnaden ett mått på vad en egen urvalsgrupp skulle ha inneburit i den aktuella antagningen.

Tabell 1. Sökande och antagna till läkarutbildning i antagningen hösten 2009 vid Göteborgs universitet (GU), Karolinska Institutet (KI), Linköpings universitet (LIU), Lunds universitet (LU), Umeå universitet (UMU) och Uppsala universitet (UU)

Lärosäte	Sökande i betygsurvalet	Varav sökande med utländska betyg	Antagna i betygsurvalet	Varav antagna med utländska betyg
GU	3949	202 (5,1 %)	32	1 (3,1 %)
KI	4374	225 (5,1 %)	40	3 (7,5 %)
LIU	3754	181 (4,8 %)	57	1 (1,8 %)
LU	3883	196 (5,1 %)	77	7 (9,1 %)
UMU	3408	175 (5,1 %)	25	2 (8,0 %)
UU	4073	208 (5,1 %)	54	4 (7,4 %)

Kommentar: Mönstret är inte entydigt. För två av utbildningarna (GU och LIU) skulle en egen urvalsgrupp ha gett sökande med utländska betyg en större andel platser, för de övriga en mindre andel.

Tabell 2. Sökande och antagna till psykologutbildning i antagningen hösten 2009 vid Göteborgs universitet (GU), Karolinska Institutet (KI), Linköpings universitet (LIU), Lunds universitet (LU), Mittuniversitetet (MIU), Stockholms universitet (SU), Umeå universitet (UMU), Uppsala universitet (UU) och Örebro universitet (ÖU)

Lärosäte	Sökande i betygsurvalet	Varav sökande med utländska betyg	Antagna i betygsurvalet	Varav antagna med utländska betyg
GU	918	53 (5,8)	26	2 (7,7 %)
KI	2072	133 (6,4 %)	57	7 (12,3 %)
LIU	656	33 (5,0 %)	35	3 (8,6 %)
LU	770	46 (6,0 %)	25	4 (16 %)
MIU	494	26 (5,3 %)	0	0 (0,0 %)
SU	1010	68 (6,73 %)	13	0 (0,0 %)

UMU	870	42 (4,8 %)	28	3 (10,7 %)
UU	866	53 (6,1 %)	27	4 (14,8 %)
ÖU	644	29 (4,50 %)	14	1 (7,1 %)

Kommentar: Här är mönstret entydigt så när som på MIU och SU. För alla utbildningarna utom de vid Mittuniversitetet och Stockholms universitet skulle en egen urvalsgrupp för sökande med utländska betyg ha inneburit en mindre andel platser. Ingen sökande med utländska betyg antogs vid Mittuniversitetet och Stockholms universitet.

I första delen av detta avsnitt visar vi att det finns nackdelar med att sökande med utländska betyg konkurrerar i en egen urvalsgrupp.

I den andra delen bekräftas detta utifrån en undersökning som genomförts. Den är begränsad och man bör därför vara försiktig med att dra generella slutsatser. Dock kan man konstatera att det finns tecken som tyder på att sökande med utländska och internationella betyg missgynnas av att behandlas i en egen urvalsgrupp.

Sveriges internationella åtaganden när det gäller tillträde till högre utbildning

Genom Sveriges medlemskap i EG 1989 blir EG-rätten direkt gällande i Sverige. EG-domstolen har etablerat en praxis genom ett flertal avgöranden. Ett uppmärksammat mål³ när det gäller tillträde till högre utbildning var Österrikes beslut att försöka begränsa antagningen av utländska sökande till läkarutbildning i Österrike. Enligt 36 § punkt 3 i Universitätsstudien-gesetz skulle den sökande endast anses behörig i Österrike om den sökta utbildningen inte erbjöds i den sökandes hemland. Detta fann domstolen vara i strid med EG-fördraget, artiklarna 12, 149 och 150 om fri rörlighet och förbud mot diskriminering på nationell grund samt målet att främja fri rörlighet för lärare och studenter samt erkännande av examensbevis och studietider.

I ett förslag till avgörande av generaladvokaten Eleanor Sharpston har frågan om huruvida den kvoterade antagningen till högre utbildning i franska Belgien är förenlig med EG-rätten⁴ prövats på initiativ av franska studenter. Den franska gemenskapen (dvs. det fransktalande Belgien) har hävdats att en kvoterad antagning är nödvändig av hänsyn till folkhälsan och utbildningens kvalitet. Generaladvokaten hyser förståelse för skälet att en omfattande tillströmning av utländska studenter kan bli alltför betungande för de offentliga finanserna och att detta kan inverka menligt på utbildningens kvalitet och också för skälet att vårdkvaliteten inom den franska gemenskapen äventyras på grund av bristen på medicinskt utbildad personal.

Generaladvokaten skriver emellertid att kärnan i EG-fördraget när det gäller universitetsutbildning är att en sökande från ett annat land ska få tillträde på samma villkor som sökande från det egna landet. Det är diskriminerande att ha en ordning som skiljer på nationaliteten hos de sökande.

Däremot kan indirekt diskriminering tillåtas om det grundar sig på objektiva hänsyn som är oberoende av de berörda personernas nationalitet och som står i proportion till det syfte som eftersträvas.

Generaladvokaten skriver även att det är förenligt med EG-rätten att reglera en alltför omfattande efterfrågan på tillträde med särskilda icke-diskriminerande åtgärder som antagningsprov eller krav på lägsta betygspoäng. Det är alltså tillåtet att begränsa antagningen genom urvalsregler men sådana regler får inte diskriminera olika sökandekategorier.

³ Mål C-147/03, avkunnat den 7 juli 2005

⁴ Mål C-73/08, föredraget den 25 juni 2009

Sverige har även biträtt internationella överenskommelser om tillträde till högre utbildning. De två mest kända är den nordiska överenskommelsen⁵ om tillträde till högre utbildning samt den s.k. Lissabonkonventionen⁶. Men även konventionen med stadga för Europaskolorna⁷ är av betydelse i sammanhanget.

Den nordiska överenskommelsen bygger bland annat på en överenskommelse om en nordisk utbildningsgemenskap på gymnasial nivå och syftar till största möjliga valfrihet för de sökande från hela Norden. Den nordiska överenskommelsen gäller i Sverige för ”alla utbildningar vid universitet eller högskolor eller motsvarande som bygger på nationella program i gymnasieskolan eller motsvarande kvalifikationer och som omfattas av högskoleförordningen”. Undertecknande parter har genom konventionen förpliktigt sig att ge ”utbildningssökande som är bosatta i ett annat nordiskt land tillträde till sina offentliga högre utbildningar på samma eller likvärdiga villkor som sökande från det egna landet” (artikel 1). I artikel 4 anges att urvalet av sökande från de andra nordiska länderna ska ske ”efter samma eller likvärdiga regler som gäller för sökande från det egna landet”.

Lissabonkonventionen bygger på principen att jämställa sökande från dem som biträtt konventionen – i praktiken alla europeiska länder – vid tillträde till högre utbildning. Bedömningen av utbildningsbevis ska ske efter principerna icke-diskriminering och skälighet enligt artikel III.1. Om en utbildning eller ett lärosäte har en selektiv antagning ska antagningsförfarandet utformas med utgångspunkt i ovan nämnda artikel, enligt artikel IV.6.

Lissabonkonventionen har kommenterats av Unesco och Europeiska rådet⁸. Bland annat skriver Unesco att det inte är fråga om någon generell rättighet att bli antagen utan bedömningen får ske med hänsynstagande till de resurser som kan anses vara rimliga. När det gäller urval understryks det att sådana system ska vara icke-diskriminerande, men att det i undantagsfall kan vara befogat att ta hänsyn till nationaliteten hos den sökande, t.ex. om det gäller utbildning för statsförvaltning med krav på medborgarskap eller för militära ändamål.

Konventionen om Europaskolorna slår fast i artikel 5b att de elever som har genomgått utbildningen och tagit en europeisk studentexamen ”ska vara

⁵ Överenskommelse mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om tillträde till högre utbildning, den 3 september 1996, reviderad senast den 22 april 2009

⁶ Konvention om erkännande av bevis avseende högre utbildning i Europaregionen, Lissabon den 11 april 1997

⁷ Konvention med stadga för Europaskolorna Luxemburg den 21 juni 1994, SÖ 2002:60

⁸ Explanatory Report to the Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region, Lisbon 1997

berättigad att söka till ett universitet inom en medlemsstats territorium på samma villkor som medborgare i den medlemsstaten med likvärdiga kvalifikationer”. Konventionen går alltså längre än övriga åtaganden och accepterar inte ens små skillnader mellan denna kategori sökande och inhemska sökande.

EG-rätten, den nordiska överenskommelsen och Lissabonkonventionen slår alla fast att ett land inte får diskriminera utländska sökande och att bedömningen av deras meriter måste ske enligt samma principer som för svenska sökande. EG-rätten, den nordiska överenskommelsen och konventionen om Europaskolorna går ett steg längre än Lissabonkonventionen och kräver att behandlingen sker enligt *samma eller likvärdiga villkor*. I praktiken innebär det att endast mycket små skillnader kan accepteras i behandlingen av de sökande från olika länder och att strävan måste vara att de ska behandlas så lika som möjligt.

Genom Unescos arbete har också en rad konventioner kommit till som gäller erkännande inom högre utbildning. I en konvention från 1979 för stater inom den europeiska regionen⁹ anges att de anslutande staterna ska jämställa egna sökande till högre utbildning med utländska (artikel 1(a)). Av artikel 1(c) framgår också att den sökande inte kan få räkna med utvidgade rättigheter jämfört med vad denne skulle åtnjuta i sitt hemland.

Unescos rekommendation när det gäller erkännande och kvalifikation från högre utbildning från 1993¹⁰ omfattar alla Unescos 196 medlemsländer. Rekommendationen anger att bedömningen av utländska sökande bör ske enligt samma principer som gäller för inhemska sökande.

Sammantaget kan man dra slutsatsen att det sannolikt inte är i enlighet med vare sig EU-medlemskapet eller de överenskommelser Sverige har med andra länder att ha antagningsregler som missgynnar utländska sökande som kommer från något av EU-länderna eller EES-området. Högskoleverket har funnit att sökande i grupp III sannolikt är missgynnade (se nästa avsnitt) och till följd av detta är det inte lämpligt att särbehandla de fyra grupper som nämns i uppdraget. Även sökande från övriga Europa bör meritvärderas i grupp I och II.

Unescos konventioner har inte samma rättsverkan som EG-rätten och i relation till dessa sökande från länder utanför EU/EES skulle Sverige kunna tillåta sig större skillnader. Det bör dock vara en allmän strävan att behandla alla sökande så rättvist som möjligt.

Det saknas sannolikt juridiska förutsättningar, främst mot bakgrund av EG-rätten, att särbehandla de fyra utpekade utbildningarna. EG-domstolen

⁹ Convention on the Recognition of Studies, Diplomas and Degrees concerning Higher Education in the States belonging to the Europe Region, Paris den 21 December 1979

¹⁰ Antagen av Unescos generalförsamling vid dess 27:e session den 13 november 1993

avgör dock om det är diskriminerande. Samtliga sökande från länder inom EES-området bör behandlas likvärdigt om Sverige ska leva upp till de internationella överenskommelser vi har ratificerat. Möjligen kan Sverige argumentera för att det svenska regelverket inte är diskriminerande genom att redovisa starka skäl för de regler som införs 2010.

Vår slutsats är att det sannolikt inte är förenligt med EG-rätten och de olika internationella överenskommelsernas krav på likvärdig behandling att sökande från EES-området prövas i en urvalsgrupp för sökande med utländska betyg.

De fyra utbildningarna

I detta avsnitt beskriver vi de fyra aktuella utbildningarna och peka på möjliga lösningar när det gäller i vilken utsträckning det finns möjligheter att söka från dessa utbildningar skulle kunna konkurrera på likvärdiga villkor med sökande med svenska betyg i grupp I och II.

IB (International Baccalaureate)

IB är en internationell utbildning som finns på över 2000 skolor i 1215 länder. I uppdraget görs ingen skillnad mellan IB-utbildning i Sverige och IB-utbildning i andra länder. Uppdraget gäller således alla med IB-utbildning som söker till svensk högskola.

IB-eleverna i Sverige läser ett första så kallat pre-IB-år, vilket innehåller cirka 800 poäng svenska nationella kurser. Därpå följer själva IB-utbildningen som är tvåårig. Utbildningen avslutas med en examen.

IB-examen består av 6 ämnen (det finns möjlighet att välja till ett sjunde ämne), 3 på Higher level och 3 på Standard level. Till detta kommer Theory of knowledge, som är en icke betygsatt kurs. Dessutom skriver eleverna en längre uppsats (Extended Essay) och deltar i CAS (Creativity-Action-Service).

Det finns 6 olika ämnesgrupper:

grupp 1: A-språk (modersmål)

grupp 2: B-språk

grupp 3: samhällsvetenskapliga ämnen, exempelvis historia, geografi, ekonomi, filosofi, socialantropologi, Business and Organisation, Information and Technology in a Global society

grupp 4: naturvetenskapliga ämnen exempelvis biologi, kemi, fysik, "Environmental Systems"

grupp 5: matematik

grupp 6: ett fritt val bland ämnena konst, musik, ett tredje språk eller ytterligare ett ämne från grupp 3 eller 4 eller ett ämne med en lokalt baserad studieplan som är godkänd av IBO (International Baccalaureate Organization).

Eftersom ämnesvalet är begränsat i IB-examen så saknas ofta ett modernt språk. Eleverna kan läsa ett modernt språk under pre-IB-året. Som B-språk väljs oftast engelska. Kompletteringsstudier för behörighet är vanligt, exempelvis till läkarprogrammet.

Meritpoäng

Moderna språk

När det gäller moderna språk (utom engelska) så kan IB-elever läsa B-språk Higher level (HL) alternativt Standard level (SL) eller Ab initiospråk SL (nybörjarspråk) som motsvarar steg 3 eller B-språk HL/SL som motsvarar steg 4. Sökande med IB-betyg bör kunna få meritpoäng för moderna språk utifrån vad deras studier i moderna språk motsvarar jämfört med de svenska kurserna i moderna språk.

Engelska

Sökande med IB-betyg som haft engelska som undervisningsspråk bör kunna få 1,0 meritpoäng förutsatt att Engelska B inte krävs för särskild behörighet. Då bör de kunna få 0,5 meritpoäng.

Matematik

Samtliga matematikkurser motsvarar minst Matematik C, några motsvarar Matematik E, nämligen Mathematics SL och HL samt Mathematical Methods SL. Sökande med IB-betyg bör kunna få meritpoäng för matematik utifrån vad deras matematikstudier motsvarar jämfört med de svenska kurserna i matematik.

Områdeskurser

När det gäller meritpoäng för områdeskurser så finns Svenska C – muntlig och skriftlig kommunikation i alla områdesbehörigheter. Swedish A1 och A2 HL/SL bör kunna ge 0,25 meritpoäng. Dock behöver en analys av kursplanerna göras.

När det gäller ytterligare meritpoäng knutna till områdesbehörigheterna krävs en mera omfattande analys som inte varit möjlig att göra inom ramen för första delen i uppdraget.

Kompletteringar

En IB-elev får gå upp i examen tre gånger, ett ordinarie och två så kallade retake-tillfällen. Eleven avgör själv hur många ämnen han eller hon vill ta i en retake. En retake kan göras även om eleven fått ett diplom (slutbetyg), men vill höja sina betyg. Eventuella retakes bör bara få tillgodoräknas i grupp II.

Sökande med IB-betyg bör erbjudas möjlighet att behörighetskomplettera inom ramen för det svenska systemet.

När det gäller konkurrenskomplettering är uppdraget mera komplext. I avsnittet Konsekvensanalys (s 31–32) redogör vi för vår syn på möjligheterna att konkurrenskomplettera.

Jämförelsetal

Det ursprungliga betyget kan omräknas till skalan 0–20 enligt den tabell som används för närvarande.

EB (European Baccalaureate)

Det finns 14 Europaskolor. Det är speciella skolor med egna kursplaner under de 27 medlemsländernas ledning. Sverige har byggt upp svenska sektioner i Bryssel och Luxemburg. Undervisningen i dessa skolor bedrivs till stor del på svenska.

Skolgången indelas i en primärsektion med skolår 1–5 och en sekundärsektion med skolår 1–7. Årskurs 6 och 7 motsvarar gymnasiet (ca 30 lektioner á 45 minuter per vecka).

Slutbetyget innehåller 10-11 ämnen. Obligatoriska ämnen de två sista åren är: språk 1 (modersmålet) och språk 2 (oftast engelska), matematik (3 veckotimmar eller 5 veckotimmar), religion/etik, idrott, biologi (2 veckotimmar), historia geografi och filosofi.

Valbara ämnen de två sista åren är: latin, klassisk grekiska, geografi, filosofi, språk 3, språk 4 historia, ekonomi, fysik, kemi, biologi (4 vtr), konst och musik, avancerat språk 1, avancerat språk 2 och avancerad matematik. Biologi, historia, geografi och filosofi kan väljas antingen med 2 eller 4 veckotimmar. Biologi 2 veckotimmar eller 4 veckotimmar är obligatoriskt om inte kemi eller fysik valts. Eleverna måste välja minst 2 valbara ämnen.

Studierna avslutas med "europeisk studentexamen" (Baccalaureate Européenne). Alla medlemsstater erkänner denna examen som ger tillträde till högskolestudier. Examensbetyget står för 60 procent av det slutgiltiga EB-betyget.

I modersmål (svenska), matematik, filosofi och naturvetenskapliga ämnen ges undervisningen på svenska. Resterande delen av undervisningen (ca 50 procent) sker på engelska, franska eller tyska.

Nästan 100 procent av eleverna går över till högre utbildning.

Meritpoäng

Moderna språk

I årskurs 2 börjar man med ett främmande språk (L3) utöver sitt modersmål och "arbetspråket" engelska, franska eller tyska. Det tredje språket läses i 6 år (4 veckotimmar i åk 6 och 7). I åk 4 kan eleven välja ytterligare ett främmande språk (L4). Det fjärde språket läses upp till 4 år. Det finns avancerade språkkurser där man lägger på 2 undervisningstimmar per vecka.

Språk 3 motsvarar enligt nuvarande bedömning moderna språk steg 4 . En analys bör göras om huruvida språk 3 kan motsvara steg 5. Likaså bör man undersöka om språk 4 kan motsvara moderna språk steg 2.

Engelska

Engelska kan läsas som språk 2 (L2) eller som språk 3 (L3). Om man läser engelska som L2 motsvarar det Engelska C. Vad det innebär att läsa engelska som språk 3 bör undersökas.

Matematik

Eleverna läser alltid minst matematik motsvarande Matematik D. Matematik E kan man tillgodoräkna sig om man har 5 veckotimmar i slutbetyget. Eleverna bör kunna tilldelas meritpoäng i förhållande till de ovannämnda nivåerna.

Områdeskurser

När det gäller meritpoäng för områdeskurser behöver ytterligare analyser göras utöver vad som anges nedan.

Svenska C

Om man läser avancerad kurs i svenska bör det motsvara Svenska C, men det är tveksamt om fyra veckotimmar i slutbetyget motsvarar Svenska C. Detta bör undersökas ytterligare.

Religionskunskap

Om undervisningen i religionskunskap motsvarar Religionskunskap A och B bör undersökas.

Geography

Ämnet motsvarar snarare samhällskunskap än det svenska ämnet geografi. Man läser 2 veckotimmar obligatoriskt eller så väljer man att läsa 4 veckotimmar.

Biologi

Antingen läser man 2 veckotimmar (obligatoriskt om man inte väljer fysik eller kemi) eller så väljer man att läsa 4 veckotimmar. Utöver detta kan man läsa 2 veckotimmar Practical Biology.

Kemi

Läses obligatoriskt till och med åk 5. I åk 6 och 7 kan man välja att läsa 4 veckotimmar kemi. Dessutom kan man välja 2 veckotimmar Practical Chemistry.

Fysik

Läses obligatoriskt t.o.m. åk 5. I åk 6 och 7 kan man välja att läsa 4 veckotimmar fysik. Dessutom kan man välja 2 veckotimmar Practical Physics.

Latin

Det finns möjlighet att välja att läsa latin 4 veckotimmar.

Grekiska

Det finns möjligheter att välja att läsa grekiska 4 veckotimmar.

Ekonomi

Det finns möjligheter att välja att läsa ekonomi 4 veckotimmar.

Historia

Antingen läser man 2 veckotimmar (obligatoriskt) eller så väljer man att läsa 4 veckotimmar.

Kompletteringar

Det finns inga kompletteringsmöjligheter i EB-systemet. Det finns däremot möjligheter att gå om hela sista året. Det framgår inte av betyget.

Sökande med EB-betyg bör erbjudas möjlighet att behörighetskomplettera inom ramen för det svenska systemet.

När det gäller konkurrenskomplettering är uppdraget mera komplext. I avsnittet Konsekvensanalys (s 31–32) redogör vi för vår syn på möjligheterna att konkurrenskomplettera.

Jämförelsetal

Det ursprungliga betyget kan möjligen räknas om till skalan 0–20 enligt den tabell som används för närvarande, men den frågan behöver utredas ytterligare.

Åländsk gymnasial utbildning

Landskapet Åland är ett område med självstyre i Finland och har bland annat lagstiftningskompetens när det gäller undervisning. Det finns studieförberedande gymnasial utbildning och yrkesförberedande gymnasial utbildning.

Ålands lyceum

Den studieförberedande utbildningen på Åland ges vid Ålands lyceum. Utbildningen anordnas i kursform och följer till form och innehåll gymnasieutbildningen i Finland. Studietiden är i normalfall tre år men kan förlängas till fyra. Utbildningen innehåller minst 75 kurser och läses till övervägande delen av elever med svenska som modersmål. Ämnesinnehållet påminner om svensk gymnasial utbildning.

Från och med 2005 inrättades en ny läroplan med 4 inriktningar:

- humanistisk-samhällsvetenskaplig
- naturvetenskaplig,
- estetisk,
- hälsa och Idrott.

2008 fick de första eleverna examen enligt denna nya läroplan.

Meritpoäng

Moderna språk

Det andra främmande språket benämns A2-språk och de språk som erbjuds är finska, tyska och franska. Detta språkval är obligatoriskt och det vanligaste är att eleverna väljer finska, medan tyska och franska är mycket ovanliga i examen från Ålands gymnasium. Finska kan läsas som avancerad kurs och omfattar då 6 obligatoriska kurser eller som fortsättningskurs, det omfattar då 7 obligatoriska kurser. Några ytterligare kursalternativ finns endast för finska som fortsättningskurs. Eleverna kan då välja till ytterligare 2 kurser.

Eleverna kan välja ett B-språk i grundskolan och sedan fortsätta med det på Ålands lyceum. Då erbjuds finska (kurs 1–8), franska (kurs 1–11), ryska (kurs 1–8), spanska (kurs 1–9) och tyska (kurs 1–11). Organisationen av B-språk följer Europeiska rådets nivåindelning vilket skulle innebära att elever som avlagt 11:e kursen har uppnått steg 4. Eleverna når i allmänhet inte så långt att de skulle ha språk i en omfattning som motsvarar steg 5.

Moderna språk (A2-språk, eller B-språk), 8 kurser bör kunna motsvara steg 3 och 11 kurser, steg 4, vilket i så fall skulle innebära 0,5 meritpoäng respektive 1 meritpoäng.

Engelska

Engelska är det första främmande språket på Åland och kallas A1-språk. Studierna bygger på grundskolestudier i ämnet som motsvarar svensk grundskola. Eleverna vid Ålands lyceum läser ämnet obligatoriskt och når ofta 6 kurser i engelska. Denna omfattning har bedömts motsvara engelska B. Det finns även möjligheter att läsa 9 kurser i ämnet vilket eventuellt skulle kunna motsvara engelska C. Någon bedömning av innehållet i detta mot engelska C har dock inte gjorts. En tänkbar utdelning när det gäller engelska är att 6 kurser ger 0,5 meritpoäng och att 9 kurser ger 1 meritpoäng.

Matematik

I matematik kan eleverna vid Ålands lyceum välja att läsa allmän lärokurs som minst omfattar 6 kurser och har bedömts motsvara matematik C. Eleverna kan välja fördjupad lärokurs som omfattar 10 kurser och som bedömts motsvara matematik E. Eleverna som väljer den allmänna lärokursen kan välja 3 kurser utöver kravet på 6 stycken. Den fördjupade lärokursen kan kompletteras med ytterligare 6 stycken, dvs. totalt 16 stycken.

En tänkbar lösning är att matematik, allmän lärokurs, ger 0,5 meritpoäng och att matematik fördjupad lärokurs ger 1 meritpoäng

Preliminär bedömning

Eleverna vid Ålands lyceum skulle enligt en preliminär bedömning kunna få meritkurser i de ämnen som regeringen föreskrivit om, dvs. engelska, moderna språk och matematik.

Områdeskurser

Vid Ålands lyceum kan eleverna välja ämnen som motsvarar ett stort antal områdeskurser, exempelvis fysik, kemi, biologi, naturkunskap och samhällskunskap. Dessa ämnen bedöms kunna motsvara kurserna A och B i motsvarande svenska ämnen. Dessutom finns svenska, filosofi, psykologi, idrott, religion eller livsåskådningskunskap samt estetiska ämnen och geografi. Ytterligare analyser behöver göras för att se i vilken utsträckning sökande med betyg från Ålands lyceum ska kunna få meritpoäng för ämnen som motsvarar områdeskurser.

Komplettering

Det är ovanligt att eleverna från Ålands lyceum kompletterar efter att de fått sitt slutbetyg, men det kan förekomma. Dessa elever får då ett nytt slutbetyg men där ingår bara de ämnen som de har kompletterat i. Ett nytt meritvärde sammanställs. Dessa kompletteringar bör bara få tillgodoräknas i grupp II.

Sökande med betyg från Ålands lyceum bör ges möjlighet att behörighetskomplettera inom ramen för det svenska systemet.

När det gäller konkurrenskomplettering är uppdraget mera komplext. I avsnittet Konsekvensanalys (s 31–32) redogör vi för vår syn på möjligheterna att konkurrenskomplettera.

Jämförelsetal

Det ursprungliga betyget kan omräknas till skalan 0–20 enligt den tabell som används för närvarande.

Yrkesinriktad gymnasieutbildning på Åland

På Åland finns även ett stort utbud av gymnasiala yrkesutbildningar vars omfattning beräknas i studieveckor. Omfattningen på dessa utbildningar är 120 studieveckor (3 år). Utbildningarna är antingen grundläggande yrkesutbildning eller studieförberedande utbildning med yrkesprofil. Dessa utbildningar ger grundläggande behörighet och bedrivs vid sex skolor, Ålands yrkesskola, Ålands handelsläroverk, Ålands naturbruksskola, Ålands sjömansskola, Ålands hotell- och restaurangskola och Ålands vårdinstitut.

Ålands yrkesskola

Utbildningsprogram inom byggteknik

Utbildningsprogram inom el- och datateknik

Utbildningsprogram inom fordons- och transportteknik

Utbildningsprogram för frisörer

Utbildningsprogram inom media och kommunikation

Utbildningsprogram inom verkstads- och produktionsteknik

Ålands handelsläroverk

Utbildningsprogram inom företagsekonomi (merkonom), även inriktning marknadsföring och redovisning

Ålands naturbruksskola

Utbildningsprogram inom natur och miljö

Utbildningsprogram inom naturbruk, olika inriktningar

Ålands sjömansskola

Utbildningsprogram inom sjöfart, däck- och maskinreparatör, fartygselektriker, vaktmaskinmästare, vaktstyrman

Ålands hotell- och restaurangskola

Utbildningsprogram inom hotell- och restaurangbranschen

Ålands vårdinstitut

Utbildningsprogram inom social- och hälsovård

Utbildningsprogram inom samhällliga och sociala sektorn (Sociokantexamen, en yrkesutbildning med en högskoleförberedande profil)

Meritkurser

Moderna språk

På yrkesutbildningarna studeras moderna språk mer begränsat än vid Lycéet. På Ålands handelsläroverk, företagsekonomiska programmet läser alla ett andra främmande språk som är finska eller tyska. Studierna startar på nybörjarnivå och omfattar 9 studieveckor. Dessa språkstudier har dock inte bedömts ännu. På Ålands yrkesskola, sociala och samhällliga programmet ska studerande som andra främmande språk läsa 6 studieveckor antingen tyska eller finska. Dessa studier börjar även på nybörjarnivå och har inte någon officiell stegvärdering. På Ålands hotell- och restaurangskola, hotell och restaurangprogrammet läser studerande 3 studieveckor finska och 3 studieveckor tyska som även börjar på nybörjarnivå. Dessa studier har inte heller värderats.

Engelska

Motsvarande möjligheter finns i ämnet engelska. Yrkeseleverna läser där obligatoriskt 4 studieveckor engelska vilket motsvarar Engelska A i Sverige. Det finns också möjlighet att bygga vidare på dessa studier med ytterligare två studieveckor i engelska. Från och med 2008 finns även möjlighet att läsa engelska vid Ålands lyceum och då nå 6 studieveckor vilket skulle motsvara Engelska B.

Matematik

Eleverna inom yrkesutbildningen på Åland läser 4 studieveckor matematik. Dessa studier har tidigare bedömts motsvara Matematik A. Eleverna kan bygga på sina matematikstudier genom att välja till ytterligare 2 studieveckor, totalt 6, vilket troligen kan anses motsvara Matematik C. Sedan hösten 2008 har eleverna möjlighet att välja att läsa den korta lärokursen i matematik vid Ålands lyceum och kan på så vis uppnå kunskaper motsvarande Matematik C.

Bedömning

Elever från yrkesinriktade utbildningar på Åland har alltså begränsade möjligheter att få meritpoäng i engelska och matematik. Genom fördjupningar på Ålands lyceum skulle de kunna få 0,5 meritpoäng för engelska B. I matematik kan de på motsvarande sätt få 1 meritpoäng för matematik om endast grundläggande behörighet krävs eller inget särskilt matematikkraav finns. Meritpoäng i språk kommer de förmodligen sällan att nå även om en

värdering görs där mycket kan tillgodoräknas. Samtidigt är kanske denna situation likvärdig med situationen för svenska elever på yrkesprogram eftersom även dessa kan ha svårt att kvalificera sig för meritpoäng för generella meritkurser.

Områdeskurser

En stor del av de kunskapsavsnitt som ger meritpoäng som områdeskurser i Sverige kan återfinnas inom de åländska utbildningarna. Ytterligare analyser behöver göras, men det är inte möjligt att hinna med dessa inom ramen för den första delen av detta uppdrag. Eleverna läser svenska, fysik, kemi, informations- och kommunikationsteknologi, samhällskunskap, hälsa och idrott vilka skulle kunna ge meritpoäng. Antalet studieveckor är 1 i fysik, kemi, informations- och kommunikationsteknologi men eleverna kan välja att utöka studierna i ämnena upp till 3 studieveckor. Samhällskunskap och hälsa och idrott läses upp till 3 studieveckor men kan utökas ytterligare.

Ett problem torde vara att många av de kurser som ger meritpoäng är kursavsnitt i de åländska utbildningarna. Det betyder sannolikt ett merarbete för antagningen eftersom dessa avsnitt måste registreras i antagningssystemen. Flera områdeskurser hänför sig alltså till samma ämne på Åland, registreras förmodligen endast som ämne i det åländska betyget.

Komplettering

Det är sällsynt att sökande med betyg från yrkesutbildningar har kompletterat på Åland.

Sökande med betyg från åländsk gymnasial yrkesutbildning bör ges möjlighet att behörighetskomplettera inom ramen för det svenska systemet.

När det gäller konkurrenskomplettering är uppdraget mera komplext. I avsnittet Konsekvensanalys (s 31–32) redogör vi för vår syn på möjligheterna att konkurrenskomplettera.

Jämförelsetal

Det ursprungliga betyget kan omräknas till skalan 0–20 enligt den tabell som används för närvarande.

Notera att vårdutbildningar på Åland använder en tregradig betygsskala, vilket innebär att en justering måste göras för dessa.

Lycée International, St-Germain-en-Laye

Lycée International, St-Germain-en-Laye grundades 1952 ligger i utkanten av Paris. Det finns 11 nationella språksektioner varav den svenska är en.

Den svenska sektionen tar emot svensktalande barn i alla åldrar från förskola till gymnasium. På Lycée International får de en kombination av fransk och svensk skolutbildning.

Vid den svenska sektionen läses svenska och engelska motsvarande kurs B, svensk samhällskunskap och historia motsvarande kurs B.

Det finns 3 serier (inriktningar) med olika profiler:

1. Serie L (litteraire)

- Lettres et langues vivantes
- Lettres classiques
- Lettres et mathématiques
- Lettres et arts

2. Serie ES (economique et sociale)

- Profil
- Economie et sciences sociales
- Economie et mathématiques
- Economie et langues vivantes

3. Serie S (Scientifique)

- Profil
- Mathématiques
- Sciences physiques (Physique-Chimie)
- Sciences de la vie et de la Terre
- Technologie industrielle

Meritpoäng

Moderna språk

Franska är undervisningsspråk vid Lycée International, vilket innebär att eleverna når kunskaper som väl överträffar steg 5-nivå. De bör således kunna få 1,5 meritpoäng för moderna språk.

Engelska

Eleverna vid den svenska sektionen läser engelska motsvarande Engelska B och bör kunna få 0,5 meritpoäng för detta. Om de söker en utbildning till vilken Engelska B är behörighetsgivande kan de inte få meritpoäng. Enligt uppgift är det inte ovanligt att eleverna gör Cambridge-test av olika slag, vilket reser frågan om det bland dessa finns test som kan anses motsvara Engelska C.

Matematik

Eleverna kan läsa matematik till nivåer som kan jämföras med Matematik B, C, D och E och bör därmed kunna ges meritpoäng för detta enligt den modell som kan ge svenska elever meritpoäng för matematik.

Områdeskurser

Vid den svenska sektionen läser eleverna svensk samhällskunskap och historia motsvarande kurs B. Det innebär att de bör kunna tillgodoräkna sig meritpoäng i de områdesbehörigheter där dessa kurser är meritkurser. När det gäller möjligheterna att tilldela eleverna meritpoäng i övrigt för ämnen som motsvarar områdeskurser behöver en fördjupad analys göras. En viktig fråga i det sammanhanget är att undersöka om eleverna läser svenska som motsvarar Svenska C.

Kompletteringar

Eleverna vid Lycée International kan inte komplettera i det egna systemet.

Sökande med betyg från Lycée International bör erbjudas möjlighet att behörighetskomplettera inom ramen för det svenska systemet.

När det gäller konkurrenskomplettering är uppdraget mera komplext. I avsnittet Konsekvensanalys (s 31–32) redogör vi för vår syn på möjligheterna att konkurrenskomplettera.

Jämförelsetal

Det ursprungliga betyget omräknas till skalan 0–20 enligt den tabell som används för närvarande. Jämförelsetal efter kompletteringar tas fram i enlighet med vad som sägs i föregående stycke.

Avslutning

De fyra utbildningarna är sinsemellan relativt olika och de har också olika förutsättningar när det gäller möjligheterna att kvalificera sig för meritpoäng, vilket vi har visat i ovanstående genomgång. Trots olikheterna har vi kunnat visa att det finns möjligheter att hitta lösningar på hur eleverna ska kunna få tillgodoräkna sig meritpoäng. Lösningarna kan möjligen bedömas vara likvärdiga med de möjligheter sökande med svenska betyg har när det gäller att kvalificera sig för meritpoäng.

Ytterligare analyser krävs emellertid när det gäller meritpoäng för områdeskurser.

Konsekvensanalys

Här tas först begreppet ”på likvärdiga villkor” upp, därefter genomförande-konsekvenser och ekonomiska konsekvenser, liksom konsekvenser för övriga sökande med utländska och internationella betyg samt konsekvenser för sökande med svenska betyg.

På likvärdiga villkor

I avsnittet Analys av uppdraget har vi konstaterat att uppdraget är att utreda om sökande från de aktuella utbildningarna kan ges möjlighet att konkurrera ”på likvärdiga villkor” som sökande med betyg från svensk gymnasial utbildning. Vi har där kommit fram till att kravet på likvärdighet inte bör tolkas absolut utan att det finns ett utrymme för små skillnader. Man kan inte heller hävda att alla kategorier av sökande med svenska betyg konkurrerar på likvärdiga villkor. Exempelvis har sökande från yrkesförberedande program begränsade möjligheter att nå 2,5 meritpoäng jämfört med sökande från det samhällsvetenskapliga programmet och det naturvetenskapliga programmet.

Vi har tidigare beskrivit innebörden av de olika formerna av komplettering. Det bör vara möjligt att hitta lösningar när det gäller behörighetskomplettering som innebär att sökande från de aktuella utbildningarna erbjuds möjligheter att konkurrera på likvärdiga villkor.

När det gäller konkurrenskomplettering (utbyteskomplettering, tilläggskomplettering och meritpoängskomplettering) är uppdraget betydligt mera komplicerat.

För sökande med svenska betyg som avslutar sina gymnasiala studier den 1 januari 2010 eller senare är tilläggskomplettering inte tillåten medan däremot sökande med svenska betyg som avslutat sina studier före den 1 januari 2010 får tilläggskomplettera.

Utbyteskomplettering för med sig svåra överväganden. Enligt gällande regelverk (Bilaga 3, högskoleförordningen) kan utbyteskomplettering komma i fråga för svenska betyg om den sökande har ett nytt och högre betyg i samma eller motsvarande kurs som finns på det ursprungliga betyget. De sökande från de aktuella utbildningarna har begränsade möjligheter att utbyteskomplettera i de egna systemen. När det gäller sökande från de aktuella utbildningarna är således uppdraget avseende utbyteskomplettering att undersöka om det finns kurser/ämnen som kan anses vara ”motsvarande”. Vi bedömer att detta inte är fallet när det gäller de aktuella utbildningarna, främst för att eleverna betygssätts på ämnesnivå medan svenska elever får betyg på varje kurs. Ett ämne i den svenska skolan består av flera kurser. Vår bedömning är således att för sökande från de aktuella utbildningarna är

det inte möjligt att utbyteskomplettera genom att komplettera med svenska kurser även om det gäller kurser i de ämnen som förekommer i slutbetyget hos den sökande med utländskt betyg.

Meritpoängskomplettering innebär att en sökande läser in en ny kurs som kan ge meritpoäng, utom i det fall det gäller en kurs där den sökande har betyget IG. Sökande med betyg från de aktuella utbildningarna bör kunna meritpoängskomplettera genom att läsa in en kurs som kan ge meritpoäng.

Tilläggskomplettering ger inte lika stor effekt på meritvärdet som en utbyteskomplettering och har dessutom nackdelen att alla nationella kurser kan användas om inte en begränsning av vilka kurser som får användas görs.

Sökande från de aktuella utbildningarna bör, med tanke på kravet på likvärdighet, inte bara ges möjlighet att förbättra sina meriter genom att meritpoängskomplettera, utan också genom någon form av konkurrenskomplettering som påverkar jämförelsetalet.

Sveriges internationella åtaganden

Vi har analyserat vad EG-rätten och de olika internationella överenskommelserna innebär för frågan om hur utländska och internationella betyg ska värderas. Vi har kommit fram till att det sannolikt inte är förenligt med EG-rätten och de olika internationella överenskommelsernas krav på likvärdig behandling att sökande från EES-området prövas i en urvalsgrupp för sökande med utländska betyg. Vi konstaterar också att det sannolikt saknas juridiska förutsättningar, främst mot bakgrund av EG-rätten, att särbehandla de fyra utpekade utbildningarna.

En egen urvalsgrupp för sökande med utländska och internationella betyg

Vi har analyserat vad en egen urvalsgrupp för sökande med utländska och internationella betyg innebär och kommit fram till att dessa sökande sannolikt missgynnas.

Antagningsprocessen

Det är viktigt att noga analysera vad ett undantag för de fyra aktuella utbildningarna skulle innebära för antagningsprocessen.

Nedan redogörs för vad undantag för de aktuella utbildningarna skulle innebära i antagningsprocessen. För VHS verksamhet innebär ändringar i tillträdesreglerna resurskrävande förändringar i främst funktionaliteten i

antagningssystemet (NyA), i manuella registrerings- och handläggningsrutiner och i informationen till de sökande.

Antagningssystemet NyA

De nya tillträdesreglerna 2010 innebär genomgripande förändringar av logiken i NyA för grundläggande och särskild behörighet, meritvärdering och urval. Utvecklingsarbetet inför antagningen till höstterminen 2010 har genomförts och funktionaliteten ska testas under oktober-november inför driftsättningen av en ny version av systemet i februari 2010. Att i ett sent skede göra ytterligare omfattande ändringar i NyA kan äventyra säkerheten i antagningsprocessen. Det gäller oavsett om det innebär helt nya regler eller att återinföra delar av de regler som nu gäller för sökande med internationella eller utländska gymnasiebetyg.

För att utreda vilken påverkan en ändring av reglerna för de fyra utbildningssystemen har för NyA har VHS systemförvaltning gjort en förstudie. Förstudien visar att mycket omfattande ändringar måste göras i centrala delar av systemet. Det gäller omfattande ändringar i katalogdata, registreringsfunktionen, BM (behörighets- och meritvärdering av utländska gymnasiebetyg) samt i gränssnittet för handläggare i antagningssystemet.

Utvecklingsarbetet kan påbörjas först efter att beslut fattats om ändring i tillträdesreglerna. Det är realistiskt att tro att nödvändiga beslut är fattade tidigast i januari 2010, vilket är alldeles för sent för att inför antagningen till höstterminen 2010 utveckla ett systemstöd med acceptabel kvalitetsnivå.

Nuvarande rutiner för hantering av utländska gymnasiebetyg

Handläggningsprocessen i NyA sker både manuellt och med maskinellt stöd. De utländska gymnasiebetygen registreras manuellt i NyA. Gymnasiebetyg från IB, EB, Åland och Lycée International registreras med en för utbildningssystemet unik förutbildningskod. Betygets avgångsdatum, medelvärde och ämnen för grundläggande och särskild behörighet registreras.

För utländska betyg registreras endast motsvarande kunskaper i den högsta nivån i ett ämne. Idag registreras exempelvis steg 3 alternativt steg 4 i moderna språk och steg 7 i modersmål/undervisningsspråk. I engelska registreras kurs A alternativt kurs B.

När betyget är registrerat görs en maskinell behörighets- och meritvärdering till varje sökt utbildningsalternativ. Det utländska betygets medelvärde omräknas till ett meritvärde som för närvarande är i skalan 10–20. Behörighets- och tilläggskompletteringar kontrolleras maskinellt och kan påverka meritvärdet till respektive sökalternativ.

Datum för urval 1 är anpassat för att sökande med IB-/EB-examen ska kunna söka utbildning höstterminen samma år som examen. Resultaten överförs antingen via fil eller via fax först den 5 juli. Tiden för den manuel-

la registreringen och handläggningen inför urval 1 är endast två arbetsdagar. Betygen från Åland skickas till Antagningen i juni och handläggningstiden för dessa är inte lika tidskritisk.

Totala mängden sökande med betyg från IB, EB, Åland och Lycée International var till höstterminen 2009 cirka 3 000 varav 1 243 betyg inte fanns registrerade från tidigare antagningsomgångar. Cirka 40 procent (499 betyg) inkom de sista två dagarna före urval. Denna siffra kan jämföras med övriga sökande med utländska betyg där endast drygt 1 procent inkom under samma period.

Utökade rutiner vid ändring av reglerna

Registreringsrutiner

Registrering av betyg från IB, EB, Åland och Lycée International kommer att bli mer omfattande. Fler kurser, som idag inte är relevanta, måste registreras för eventuella meritpoäng. Betyg från återsökande måste delvis registreras om.

Handläggningsrutiner

Samliga sökande från de fyra utbildningssystemen måste meritvärderas manuellt. Efter att jämförelsetalet med kompletteringsbetyg för grundläggande och särskild behörighet räknats ut ska meritpoäng läggas till.

En anmälan innehåller i genomsnitt 5 sökalternativ. Alternativen kan ha olika behörighetskrav och därmed kan meritvärdet bli olika för respektive sökalternativ. Med begränsat maskinellt systemstöd kommer meritvärderingen att bli komplicerad och tidskrävande. För en sökande med betyg som tidigare finns i systemet och som inte ska komplettera, går det att räkna ut ett manuellt meritvärde tidigt i antagningsprocessen. Om sökande ska komplettera med exempelvis meriter från komvux kan meritvärderingen inte göras förrän kompletteringen inkommit, det vill säga i slutet av juni. För sökande som går ut gymnasieskolan innevarande år kan meritvärderingen göras först när betyg inkommit. Betyg från Åland inkommer i mitten av juni och betyg från IB, EB och Lycée International inkommer först den 5 juli.

Skalor

Omräkning av de utländska betygens medelvärde är ändrat till skala 300–500 inför antagningen till höstterminen 2010. Om sökande med betyg från de aktuella utbildningarna ska konkurrera i grupp I och II krävs att skalorna ändras tillbaka till 10–20-skalan. Det kommer att kräva anpassningar i NyA.

Meritpoäng

Meritkurser – engelska, matematik, moderna språk

Det finns möjligheter att, för de aktuella utbildningarna, ge meritpoäng för meritkurser i antagningsprocessen. En förutsättning är att beslut finns om vilka kurser som ska kunna ge meritpoäng inom respektive system. Ytterligare moment i den manuella granskningen av betygen som inte görs idag kommer att krävas.

Områdeskurser

En förutsättning för att meritpoäng för områdeskurser ska kunna delas ut är att beslut finns om vilka kurser som ska kunna ge meritpoäng inom respektive system.

Att i antagningsprocessen avgöra vilka kurser som ska ge meritpoäng till sökalternativ med olika områdesbehörigheter kräver maskinellt stöd i NyA eller ett omfattande manuellt arbete. Eftersom utländska betyg inte är utfärdade som svenska betyg med kurskoder kan ett systemstöd inte utvecklas. VHS ser därför inte möjlighet att under den begränsade tid som finns för handläggning i en antagningsomgång kunna genomföra detta arbete manuellt.

Tillgodoräknande av kompletteringsbetyg

Att tillgodoräkna kompletteringsbetyg till utländska avgångsbetyg som utfärdats före 1 januari 2010 enligt nu gällande regler kommer att innebära ytterligare en komplexitet som kommer att bli svår att hantera manuellt.

Urvalet

Idag är datum för urval 1 anpassat så att sökande med IB-/EB-examen ska kunna söka utbildning höstterminen samma år som de tar examen. Om de aktuella utbildningarna ska prövas i grupp I och II och om samma tidsplan ska kunna gälla kommer en extraordinär arbetsinsats att krävas. Det sannolika är att urvalet kan behöva senareläggas en dag eller två.

Urvalet är en kritisk del i antagningsprocessen. Att med de stora förändringar som ska genomföras 2010 äventyra systemet med ytterligare ändringar i ett sent skede ser vi som riskabelt. Om urvalet och publiceringen av urvalsresultatet måste senareläggas mer än två dagar kommer det att få effekter framåt i processen. Eventuellt måste sista svarsdag skjutas framåt vilket i så fall skulle leda till att även urval 2 skjuts framåt. Det skapar försenade antagningsbesked till sökande som redan nu är stressade i sina försök att skaffa bostad, begära tjänstledigt etc.

Information till sökande

Om regeringen beslutar att ändringar ska genomföras redan 2010 kommer det att få konsekvenser för informationen till sökande. Ändringar i reglerna kommer att kräva extra informationsinsatser. Att göra stora ändringar som påverkar många sökande mitt i en antagningsprocess kan göra att rättssäkerheten ifrågasätts. VHS anser att reglerna bör vara fastställda och kända när anmälan ska göras.

Högskolornas gemensamma anmälningsskatalog för program vid universitet och högskolor höstterminen 2010 trycks i början av januari. Eventuella ändringar av texter till katalogen behöver göras före julhelgen, december 2009. Sena ändringar innebär att informationen om de nya reglerna för meritpoäng och urval kommer att vara inaktuell för vissa grupper av sökande redan när katalogen och annan information görs tillgänglig.

Ekonomiska konsekvenser

Följande bygger på att antalet anmälningar från sökande från de fyra utbildningssystem motsvarar antalet sökande till höstterminen 2009, ca 3 000 sökande.

Höstterminen 2009 var 1 757 sökande s.k. återsökande, det vill säga deras meriter fanns redan registrerade i antagningssystemet och krävde ingen eller begränsad handläggning.

Det systemstöd som kan utvecklas är begränsat och ändringar i reglerna kan medföra att samtliga sökande, ca 3 000, måste meritvärderas manuellt.

Eftersom förändringarna i reglerna för hur kompletteringsbetyg ska beräknas är oklara finns det en stor osäkerhet om hur stora resurser som kommer att krävas för den manuella hanteringen.

En handläggare i virtuella organisationen för handläggning av utländska betyg (VO) gör idag i snitt 30 ärenden per dag, vilket innebär cirka 4 ärenden per timme. Utan maskinellt stöd för meritvärdering kommer en anmälan från IB, EB, Åland och Lycée International att ta upp till 30 minuter att handlägga. Den långa handläggningstiden, upp till 30 minuter per anmälan, förklaras av att en anmälan kan innehålla sökalternativ med olika behörighetskrav som påverkar den manuella meritvärderingen.

I beräkningen ingår uträkning av meritpoäng för engelska, matematik och moderna språk samt kompletteringsbetyg. Meritpoäng för områdeskurser kommer att medföra ytterligare kostnader.

VHS har beräknat att den manuella hanteringen av 3000 ärenden skulle uppgå till mellan 750–1500 timmar till en kostnad av ca 360 000–720 000 kronor. Det motsvarar ytterligare 10–15 handläggare i VO. En skattning av kostnaden för förberedelser: fastställa nya rutiner, utbildning av handläggare etc. beräknas uppgå till en arbetsdag per handläggare ca 100 000 kronor. Kostnaderna för den extra informationsinsats som kom-

mer att krävas uppgår till 100 000 kr. Mängden telefonsamtal och e-postmeddelanden som inkommer till Contact Center kan också förväntas ge en merkostnad på ca 100 000 kr. Anpassningar i antagningssystemet (kravställande, systemutveckling och kvalitetssäkring): 826 timmar till en kostnad av 600 000 kr.

En skattning av vad kostnaden för VHS blir för att anpassa NyA, för mer manuell handläggning och för informationsinsatser vid ändring av reglerna är att de kommer att uppgå till ca 1,1–1,6 miljoner kronor.

Om betyg från de aktuella utbildningarna ska värderas tillsammans med svenska betyg kommer det att innebära vissa kostnader för Högskoleverket och lärosätena, främst för informationsinsatser.

Konsekvenser för övriga sökande

Övriga sökande med utländska betyg

De övriga sökande med utländska betyg blir en betydligt mindre grupp om sökande från de aktuella utbildningarna ska konkurrera i grupp I och II. Det ökar risken för att det för vissa utbildningar inte kommer att genereras någon plats alls i grupp III.

Vi har konstaterat att det sannolikt inte är förenligt med EG-rätten och vissa internationella överenskommelser att sökande från EES-området prövas i en särskild urvalsgrupp för sökande med utländska betyg. Om sökande från de fyra aktuella utbildningarna ges möjlighet att konkurrera i grupp I och II kan vi räkna med kraftiga reaktioner från dem som inte omfattas av undantaget, exempelvis sökande från de nordiska grannländerna.

Sökande med svenska betyg

Om de sökande från de fyra aktuella utbildningarna är en selekterad grupp med bättre meriter än de sökande med svenska betyg kommer de, om de konkurrerar i grupp I och II, att få något fler platser än de skulle få om de bara tilldelades platser i förhållande till hur många de är. Dessa ytterligare platser är platser som annars skulle ha tillfallit sökande med svenska betyg. Om de i stället har sämre meriter kommer de att i viss utsträckning generera platser som går till sökande med svenska betyg.

Del 2 i uppdraget

Uppdragets andra del är att undersöka om en eventuell förändring för de aktuella utbildningarna skulle medföra att även betyg från utbildning i andra länder eller utbildningssystem ska hanteras på samma sätt.

Högskoleverket visar i denna första redovisning att det sannolikt inte är förenligt med EG-rättens och de olika internationella överenskommelsernas

krav på likvärdig behandling att sökande från EES-området prövas i särskild urvalsgrupp för sökande med utländska och internationella betyg. Sökande från EES-området bör således också ges möjlighet att konkurrera i grupp I och II på likvärdiga villkor.

Om förändringen genomförs för de fyra aktuella utbildningarna är således Höskoleverkets uppgift att utreda hur övriga sökande från EES-området ska kunna ges möjlighet att konkurrera i grupp I och II på likvärdiga villkor. Det betyder att 29 länders utbildningssystem måste analyseras utifrån möjligheterna att ge sökande från dessa länder meritpoäng och kompletteringsmöjligheter. Många av dessa länder har, i likhet med Åland, en högskoleförberedande gymnasial utbildning och en yrkesinriktad gymnasial utbildning som också kan ge behörighet för högskolestudier. Tyskland har 16 delstater med delvis olika utbildningssystem. Det handlar således om ett mycket omfattande och tidskrävande arbete.

Författningsförslag

Enligt Högskoleverkets mening behöver högskoleförordningen ändras för att det ska vara möjligt att värdera sökande från de aktuella utbildningarna tillsammans med sökande med svenska betyg i grupp I och II. Högskoleverket behöver exempelvis bemyndigas att besluta om föreskrifter för hur utbildningarna ska värderas. Ett förslag till förändringar i högskoleförordningen presenteras nedan, liksom ett förslag till föreskrifter. Föreskriftsförslaget innehåller inte detaljer om hur de aktuella utbildningarna bör värderas. Först efter ett eventuellt beslut av regeringen att genomföra förslagen till förändringar i högskoleförordningen kan Högskoleverket börja utarbeta detaljerade förslag till hur betygen från de aktuella utbildningarna ska värderas, för att därefter remittera förslaget innan beslut kan fattas av verket.

Förslag till förändringar i högskoleförordningen, bilaga 3

(Utdrag ur bilaga 3, förslagen är kursiverade)

Platsfördelning på grundval av betyg

1. Vid urval på grundval av betyg enligt 7 kap. 13 § första stycket 1 skall platserna fördelas i förhållande till antalet behöriga sökande i var och en av följande fyra grupper.

Grupp I: sökande med

- betyg från gymnasieskolan, och
- betyg från gymnasial vuxenutbildning, om minst två tredjedelar av gymnasiepoängen avser gymnasial vuxenutbildning samt
- *betyg från Europeisk Baccalaureate, International Baccalaureate, åländsk gymnasial utbildning och Lycée International, St-Germain-en-Laye.*

Grupp II:

- sökande med betyg från gymnasieskolan *och sökande med betyg från Europeisk Baccalaureate, International Baccalaureate, åländsk gymnasial utbildning och Lycée International, St-Germain-en-Laye* i kombination med betyg från gymnasial vuxenutbildning eller i kombination med betyg förvärvade genom prövning i gymnasieskolan eller motsvarande skola av den som inte är elev där, om betyg från gymnasial vuxenutbildning eller betyg förvärvade genom prövning i gymnasieskolan eller motsvarande skola tillsammans eller var
- för sig utgör mindre än två tredjedelar av gymnasiepoängen, och
- sökande med betyg från gymnasieskolan eller gymnasial vuxenutbildning i kombination med intyg enligt förordningen 2007:432 om behörighetsgivande förutbildning vid universitet och högskolor eller i kombination med dokumenterat studieresultat från folkhögskola.

Grupp III: sökande med betyg från utländsk utbildning som motsvarar kraven i 7 kap. 5 § första stycket 1 eller 2 *utom sökande med betyg från Europeisk Baccalaureate, International Baccalaureate, åländsk gymnasial utbildning och Lycée international, St-Germain-en-Laye*

Grupp IV: sökande med studieomdöme från folkhögskola.

Högskoleverket får meddela föreskrifter om hur betyg från Europeisk Baccalaureate, International Baccalaureate, åländsk gymnasial utbildning och Lycée International, St-Germain-en-Laye ska värderas.

2. Sedan platserna har fördelats i respektive grupp skall antalet platser i grupp II reduceras med en tredjedel. Denna andel skall tillföras grupp I.

Förslag till förändringar i HSVFS

(Utdrag ur HSVFS 2009:01, förslagen är kursiverade)

Värdering av betyg från utländska utbildningar

8 § Betyg från en utländsk gymnasieutbildning eller motsvarande ska värderas i två steg. Först beräknas ett justerat meritvärde enligt 10 §. Därefter beräknas jämförelsetalet enligt 11 § med beaktande av föreskrifterna i 9 §. När 9 och 11 §§ inte är tillämpliga är jämförelsetalet det justerade meritvärdet.

8 a § *Betyg från Europeisk Baccalaureate, International Baccalaureate, åländsk gymnasial utbildning och Lycée International, St-Germain-en-Laye ska värderas enligt vad som anges i bilaga 5.*

Avslutning

Högskoleverket och Verket för högskoleservice har kommit fram till att det är förenat med mycket stora problem, främst när det gäller antagningsprocessen, att genomföra den föreslagna förändringen inför antagningen till höstterminen 2010.

Vidare konstateras att det är möjligt att ge sökande från de aktuella utbildningarna meritpoäng på likvärdiga villkor jämfört med sökande med svenska betyg. Däremot konstateras att det finns likvärdighetsproblem när det gäller kompletteringsmöjligheter.

Sökande med utländska och internationella betyg missgynnas sannolikt av att prövas i en egen urvalsgrupp.

Det är sannolikt inte förenligt med EG-rätten och de olika internationella överenskommelsernas krav på likvärdig behandling att sökande från EES-området prövas i en särskild urvalsgrupp för sökande med utländska betyg.

Om den föreslagna förändringen genomförs för de fyra aktuella utbildningarna bör övriga sökande från EES-området ges motsvarande möjligheter.

Mot bakgrund av ovanstående anser vi att det långsiktiga målet bör vara att avskaffa urvalsgruppen för sökande med utländska och internationella betyg och att det på kort sikt inte bör göras separata lösningar för vissa utbildningar.

Förutsättningarna för gymnasiala studier kan komma att förändras till följd av regeringens förslag i propositionen Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan (prop. 2008/09:199). De första eleverna kommer troligen att lämna den nya gymnasieskolan 2014. Inför antagningen till högskolan hösten 2014 bör ett samlat grepp tas på frågorna om tillträde till högre utbildning.

Beslut i ärendet har tagits av universitetskanslern Anders Flodström efter föredragning av utredaren Leif Strandberg i närvaro av informationschefen Eva Ferndahl och avdelningschefen Cecilia Nordling.

Anders Flodström

Leif Strandberg

Bilaga

Regeringsbeslut 2009-06-11

Uppdrag att utreda vissa frågor om urval till högskoleutbildning på grundval av betyg

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Högskoleverket att i samråd med Verket för högskoleservice utreda om det finns förutsättningar för att sökande med betyg från nedan angivna utbildningar ska kunna konkurrera i samma urvalsgrupper och på likvärdiga villkor som sökande med betyg från svensk gymnasial utbildning i fråga om tillträde till högskoleutbildning som påbörjas på grundnivå och som vänder sig till nybörjare samt, i förekommande fall, föreslå hur detta ska kunna ske.

- Utbildning på gymnasial nivå inom Europaskolan (European Baccalaureate),
- s.k. IB-utbildning (International Baccalaureate),
- gymnasial utbildning vid Lycée International, och
- åländsk utbildning på gymnasial nivå.

I uppdraget ingår att utreda om det finns förutsättningar att tilldela betyg från ovan angivna utbildningar meritpoäng på likvärdiga villkor som betyg från svensk gymnasial utbildning enligt vad som följer av bilaga 3 till högskoleförordningen (1993:100) i dess lydelse fr.o.m. den 1 januari 2010 enligt förordningen (2007:666) om ändring i förordningen (2006:1054) om ändring i högskoleförordningen, eller enligt föreskrift som Högskoleverket meddelat med stöd av 7 kap. 18 a § högskoleförordningen. Om det finns förutsättningar att tilldela sådana betyg meritpoäng, ska Högskoleverket lämna förslag på hur detta kan ske.

Vidare ska Högskoleverket analysera om en eventuell förändring i fråga om urval på grundval av betyg för utbildningar som anges ovan skulle medföra att även betyg från utbildning i andra länder eller utbildningssystem ska hanteras på samma sätt.

Högskoleverket ska även utreda om det finns behov av och förutsättningar för att betyg från utbildning i andra länder eller andra utbildningssystem än som anges ovan bör tillgodoräknas som meritpoäng vid urval samt att sådana sökande ska kunna konkurrera i samma urvalsgrupper och på likvärdiga villkor som sökande med betyg från svensk gymnasial utbildning. Om behov och förutsättningar finns, ska Högskoleverket lämna förslag till en sådan ordning.

Vid fullgörande av uppdraget ska Högskoleverket beakta att förutsättningarna för gymnasiala studier kan komma att förändras till följd av regeringens förslag i propositionen Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan (prop. 2008/09:199).

Vidare ska Högskoleverket lämna förslag till de författningsändringar som föranleds av verkets ställningstaganden.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 1 oktober 2009 i fråga om de delar som rör s.k. IB-utbildning, utbildning på gymnasial nivå inom Europaskolan, gymnasial utbildning vid Lycée International eller åländsk utbildning på gymnasial nivå (första–fjärde styckena). Uppdragets övriga delar ska redovisas senast den 31 december 2009.

Redovisningarna ska innehålla en analys av såväl ekonomiska konsekvenser som konsekvenser för övriga sökande till följd av eventuella förändringar av bestämmelserna i högskoleförordningen om meritvärdering och platsfördelning vid urval på grundval av betyg.

På regeringens vägnar
Lars Leijonborg
Per Anders Strandberg

Kopia till
Försvarsdepartementet/Mil
Jordbruksdepartementet/ELT
Verket för högskoleservice
Ålands landskapsregering
Europaskolorna (ordföranden)
Association of Swedish IB Schools
Lycée International i Saint-Germain-en-Laye